

psychological indicators. Physically active students showed higher average values compared to their less active peers: life satisfaction was higher by 25.5%, self-esteem (Rosenberg scale) by 14.04%, and resilience by 13.87%. Correlation analysis results confirmed the existence of a moderate positive relationship between physical activity levels and key indicators of personal self-realization.

Thus, physical activity is a multidimensional tool influencing the psychophysiological state of university students. Its regular application can contribute not only to physical health but also to the development of key psychological resources necessary for adaptation, self-realization, and a fulfilling life.

Key words: physical activity, psycho-emotional state, higher education students, quality of life.

УДК 377.5:631.5(4)

Сергій Товстуха

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0009-0001-3469-1466

DOI 10.24139/2312-5993/2025.01/378-386

ЗМІСТОВІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА В КРАЇНАХ ЄС

Статтю присвячено аналізу змісту освітніх програм у галузі садово-паркового господарства «Садівництво та управління бізнесом» та «Виноградарство та інженерія енології», що реалізуються в країнах Європейського Союзу. Виявлено ключові тенденції у професійній підготовці фахівців садово-паркового господарства. Виявлено, що зазначені програми орієнтовані на інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками, активне залучення здобувачів вищої освіти до науково-дослідної та виробничої діяльності, а також формування підприємницького мислення. Програми передбачають міждисциплінарний підхід, який поєднує аграрні, інженерні, екологічні, економічні та управлінські компоненти. Особливу увагу приділено таким аспектам, як сталий розвиток, інноваційні технології у вирощуванні рослин, сучасні підходи до ландшафтного дизайну, а також енологію як важливий елемент виноградарської галузі.

Ключові слова: *фахівці садово-паркового господарства, професійна підготовка, бакалавр наук у галузі садово-паркового господарства, країни ЄС.*

Постановка проблеми. Сучасні умови розвитку суспільства та посилення уваги до питань екології, урбаністики й сталого розвитку висувують нові вимоги до професійної підготовки фахівців садово-паркового господарства. Незважаючи на зростаючу роль цієї професії у формуванні комфортного та безпечного життєвого простору, спостерігається зниження зацікавленості молоді у здобутті відповідної освіти. У цьому контексті особливої актуальності набуває пошук ефективних шляхів модернізації професійної підготовки фахівців, здатних поєднувати знання з агрономії, ландшафтного дизайну, екології та менеджменту. Важливо, щоб ці фахівці володіли

критичним мисленням, креативністю, комунікативними та організаційними навичками, що відповідають викликам сучасного ринку праці. Одним із дієвих шляхів удосконалення змісту професійної підготовки є вивчення позитивного досвіду країн Європейського Союзу, де освітні програми у сфері садово-паркового господарства орієнтовані на практичну підготовку, формування екологічної свідомості та інноваційні підходи до організації зелених просторів.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми професійної підготовки фахівців садово-паркового господарства стали предметом наукового інтересу таких українських учених, як І. Заболотська (підготовка фахівців садово-паркового господарства в системі вищої освіти Франції); Л. Іщук (викладання дисциплін садово-паркового циклу, що вивчають квіткові рослини відкритого і закритого ґрунту у вищій школі); В. Лиходід (дисципліна «основи фахової підготовки» у професійному становленні фахівців садово-паркового господарства Хортицької національної академії; метод проєктів як засіб формування професійних компетентностей у період практики з механізації садово-паркового господарства) та ін.

Разом із тим, розгляд змістових засад професійної підготовки фахівців садово-паркового господарства в країнах ЄС не став предметом окремого дослідження, що й актуалізувало **мету статті**.

Методи дослідження. Досягнення мети передбачало застосування таких теоретичних методів, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація, систематизація тощо, що дозволили з'ясувати сутність та зміст професійної підготовки фахівців садово-паркового господарства в країнах ЄС.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка фахівців садово-паркового господарства в країнах ЄС являє собою міждисциплінарну галузь, у межах якої наявна значна кількість освітніх програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти за такими напрямками, як рослинництво, квітникарство та виноградарство.

Варто зауважити, що, на відміну від освітніх програм, що пропонуються українськими закладами вищої освіти, ОП університетів країн ЄС пропонують унікальні спеціалізації, зокрема в межах міждисциплінарних програм.

З метою виявлення таких позитивних концептуальних ідей європейського досвіду, що можуть бути творчо імплементовані у

процесі повоєнної відбудови нашої країни, звернемося до позитивних практик упровадження освітніх програм професійної підготовки фахівців садово-паркового господарства в країнах ЄС.

Однією з таких міждисциплінарних програм є ОП на здобуття ступеня бакалавра наук «Садівництво та управління бізнесом» (*Horticulture & Business Management*), яку пропонує Зелена академія HAS (*HAS Green Academy*) (Гертогенбос, Нідерланди).

Означена освітня програма поєднує садівничу науку з бізнес-принципами, готуючи здобувачів до виконання професійних обов'язків як у приватному секторі, так і в державних установах, що займаються розвитком та управлінням сільським господарством на таких посадах, як садівник, керівник розсадника, ландшафтний дизайнер та сільськогосподарський бізнес-консультант.

«Садівництво та управління бізнесом» – це галузь промислового виробництва овочів, фруктів та рослин. Йдеться про міжнародний бізнес, технології, інновації та сталий розвиток, а також ефективно та прибутково створення першокласних продуктів, які роблять раціон людини здоровішим, смачнішим та різноманітнішим, а її життєве середовище – зеленішим та привабливішим.

Під час здобувачі отримують знання щодо створення нових сортів рослин, фруктів чи овочів, їх ефективного й безпечного вирощування, а також, що є не менш важливим аспектом, реалізації цієї продукції. Таким чином, здобувачі вищої освіти мають можливість ознайомитися з усім ланцюгом постачання садівничої продукції (*Horticulture & Business Management*).

Принагідно зауважимо, що Зелена академія HAS є динамічним центром харчової промисловості та агробізнесу. HAS будує власну допоміжну роль в інноваціях інфраструктури знань зазначеного сектору як у Нідерландах, так і на міжнародному рівні. Зелена академія HAS є приватним університетом прикладних наук, який активно співпрацює з місцевим та міжнародним бізнесом. Освітня концепція ЗВО зосереджена на вивченні підприємництва, що передбачає суттєве взаємозбагачення з повсякденною бізнес-практикою. Ці зв'язки забезпечують реальний досвід для здобувачів освіти та викладачів, а також потужну підтримку бізнесу з точки зору інновацій, розвитку та навчання протягом усього життя. Візія Зеленої академії HAS включає: розвиток талантів; зв'язок між наукою та професійною сферою; інтенсивну співпрацю та взаємозбагачення зі

світом бізнесу; задоволення від роботи та навчання; трансфер знань як обов'язкову складову освіти; розвиток особистісних здібностей (увага до особистих напрямів навчання, увага до сильних сторін людини, гнучкість, відповідальність, пристрасть та наполеглива праця); розвиток соціальних здібностей (активна участь у соціальних дебатах, корпоративна соціальна відповідальність, сталий розвиток, харчування та здоров'я) тощо (*HAS green academy*).

Повертаючись до розгляду змісту ОП «Садівництво та управління бізнесом», зазначимо, що відповідно до навчального плану перший рік навчання забезпечує основу та служить етапом орієнтації та відбору. З огляду на остаточну кваліфікацію та освітнє бачення навчальної програми, ця основа поділена на дві основні напрями:

1) біологія рослин: у рамках модулів «Рослини та довкілля», «Рослини та ріст» і «Рослини та клітини», що викладаються послідовно в 1, 2 та 3 семестрах, здобувачі вищої освіти отримають ґрунтовні знання про процеси, що стосуються рослин, фактори навколишнього середовища, що впливають на рослини, та оптимізацію розвитку рослин;

2) бізнес у цьому секторі (та суміжних галузях): у першому семестрі здобувачі вищої освіти отримають ґрунтовні знання про садівничий та сільськогосподарський сектор, а також знайомляться з поточними розробками та викликами для цього сектору. У наступних двох семестрах здобувачі вищої освіти вивчають економіку бізнесу та маркетинг.

Навчальні модулі поєднують лекції, проблемне навчання (PBL), практичні заняття та завдання в невеликих групах. Окрім двох описаних основних напрямів, заклад приділяє увагу розвитку базових навичок, таких як звітність, презентації та співпраця.

Другий рік навчання поглиблює знання та зосереджується на застосуванні знань. З одного боку, це досягається шляхом поглибленого вивчення модулів, орієнтованих на вирощування, дослідження та бізнес, а з іншого боку, – шляхом чіткого встановлення зв'язків між теорією, практикою та навичками за допомогою проєктної роботи.

Протягом другого року здобувачі вищої освіти один день на тиждень займаються «проєктом з вирощування». Цей проєкт поглиблює їхні знання щодо обраної ними культури. Крім того, вони відповідають на одне або кілька дослідницьких питань, які вони самі сформулювали щодо цієї культури.

На третьому курсі студенти мають можливість створити власний профіль спеціалізації та отримати практичний досвід. На третьому році навчання здобувачі беруть участь в одному або двох стажуваннях. Крім того, студент може обрати одну з додаткових спеціалізацій третього курсу HAS або додаткову спеціалізацію в іншому місці (через голландський сайт «Kies op Maat»). Нарешті, є можливість взяти участь у додатковій спеціалізації/програмі в одному з університетів-партнерів зеленої академії HAS, у Нідерландах або за кордоном.

Здобувачі вищої освіти також можуть обрати участь у програмі обміну з одним із закордонних університетів-партнерів HAS. Студенти обґрунтовують свій вибір у особистому річному плані на 3-й курс і просять дозволу на участь. Після отримання такого дозволу координатор навчальної програми вирішує, чи відповідає обраний курс навчальній програмі. Після отримання цього дозволу можна розпочати необхідні заходи в консультації з міжнародним відділом.

Четвертий рік навчання є завершальним етапом освітньої програми. Після закладання основ протягом перших двох років та визначення особистого профілю спеціалізації на третьому курсі, студенти використовують завершальний етап своєї навчальної програми для підготовки до професійного життя. Спеціалізації пропонуються в першій половині четвертого року навчання і охоплюють такі напрями: «Глобальна торгівля та менеджмент» з можливістю модуля самозайнятості; «Вирощування та технології»; «Прикладні дослідження рослин». Здобувачі вищої освіти ОП «Садівництво та управління бізнесом» вивчають ці спеціалізації англійською мовою. В останньому півріччі навчальної програми виконується так зване професійне завдання як дипломний проєкт (*Horticulture & Business Management*).

Поширеним напрямом професійної підготовки фахівців садово-паркового господарства в країнах ЄС є виноградарство та енологія. Одну з таких освітніх програм бакалаврського рівня пропонує Католицький університет Естерхазі Каролі (*Eszterházy Károly Catholic University*) (Егер, Угорщина). Освітня програма «Виноградарство та інженерія енології» (*Viticulture and oenology engineering*) зосереджена на науці та технологіях, що лежать в основі вирощування винограду та виноробства. У межах ОП здобувачі вищої освіти мають можливість вивчати різні аспекти виноградарської практики, енологічні методи та управління екосистемами виноградників. Програма робить акцент

як на теоретичних знаннях, так і на практичних навичках, готуючи випускників до викликів у галузі. Випускники можуть продовжити кар'єру в управлінні виноградниками, виноробстві, маркетингу вина та контролі якості. Потенційні посади включають виноградаря, енолога та менеджера з операцій виноробні.

Означена програма пропонує здобувачам вищої освіти можливість вивчати виноградарство та виноробство, включаючи їх технологічну основу, а також види винограду в Угорщині та в усьому світі. Студенти також відвідують курси з природничих наук, необхідних для вирощування винограду та виноробства, такі як біологія винограду, хімія, геологія, ґрунтознавство, мікробіологія тощо. Знання про економічні основи ведення виноробні та маркетингу вина також є частиною програми. Важливою віхою в розвитку професійної підготовки виноградарів-виноробів у Католицькому університеті Естергазі Каролі стало встановлення співпраці з французькими партнерами. У цих рамках було розроблено деталі «подвійного диплому» між Bordeaux Sciences Agro (École Nationale Supérieure des Sciences Agronomiques de Bordeaux-Aquitaine) та Католицьким університетом Естерхазі Каролі. Угода дозволяє студентам (окрім стипендіатів Stipendium Hungaricum) пройти базовий курс виноградарства та енології у французькому університеті протягом двох семестрів, а французьким студентам – навчатися в Католицькому університеті Естерхазі Каролі, також протягом двох семестрів. В результаті цього процесу студенти можуть отримати дипломи як від Університету Естерхазі Каролі, так і від Bordeaux Sciences Agro (*Bachelor of Science in Viticulture and oenology engineering*).

Навчальним планом передбачено вивчення дисциплін низки циклів, а саме:

- *дисципліни циклу природничих наук та інженерії (44-58 кредитів)*: економічна математика та статистика, сільськогосподарська агроботаніка та фізіологія рослин, генетика та біотехнологія, основи економіки, лабораторна практика із загальної хімії, хімія базового рівня, вступ до інформатики, агрофізика, біохімія, вступ до геології та мінералогії, фундаментальна органічна хімія, бухгалтерський облік та управління фондами, управління фермерським господарством;

- *дисципліни професійного циклу (50 кредитів)*: вступ до виноробства I, вступ до виноградарства I, агрохімія, вступ до енології II, вступ до виноградарства II, основи харчової промисловості та

управління якістю, сільськогосподарське ґрунтознавство, агрометеорологія, хімія та аналіз харчових продуктів, мікробіологія харчових продуктів та вина, хімія та аналітика вина, аграрна економіка та сільськогосподарська політика, економіка бізнесу, управління та організація праці, маркетинг вина, управління проєктами;

- *специфічні дисципліни професійного циклу (39-65 кредитів)*: біологія виноградної лози та екологічні потреби, ампелографія, вивчення терруару та контроль походження, правове регулювання у сектор виноробства, виноградарство I, енологічні системи I, виноградарство II, хвороби та шкідники винограду, енологічні системи II, сенсорна оцінка вина, захист рослин винограду, стабільність вина;

- *факультативні предмети (10 кредитів)*: студентська дослідницька практика I, філософія вина, методологія навчання, студентська дослідницька практика II, вино та їжа, методологія дослідження, виноградна лоза та абіотичні стреси навколишнього середовища, агрометеорологія на практиці, виноградарство та енологія, домашнє пивоваріння, актуальні проблеми виноградарства, виноробні регіони світу, актуальні проблеми енології – семінар, біологія благородної гнилі, культурна спадщина міста Егер;

- *дипломна робота (15 кредитів)*: консультація з написання дипломної роботи I, консультація з написання дипломної роботи II, консультація з написання дипломної роботи III (*Viticulture and oenology engineering BSc*);

- *комплексна практична підготовка (30 кредитів)*: літня практика I, польова практика I, літня практика II, польова практика II, польова практика III, безперервна сільськогосподарська практика;

- *обов'язкове фізичне виховання*: обов'язкове фізичне виховання I, обов'язкове фізичне виховання II;

- *предмети в галузі християнської культури та грамотності (8 кредитів)*: вступ до старої культури. Заповіт, основи світової християнської релігії, вступ до історії Церкви;

- *додаткові загальні предмети з іноземних мов*: англійська мова (рівень нижче середнього) (A2), англійська мова (рівень середнього) 1 (B1), англійська мова (рівень середнього) 2 (B1-B2), підготовка до іспиту з англійської мови (рівень B2), підготовка до іспиту з англійської мови (рівень B2), англійська мова (рівень вище середнього) (B2-C1), вивчення французької мови (рівень A1), вивчення французької мови (рівень A1-A2), французька мова (рівень нижче

середнього) (A2-B1), французька мова (середній рівень) 1 (B1), французька мова (середній рівень) 2 (B1-B2), німецька мова (нижчий рівень) (A2), німецька мова (середній рівень) 1 (B1), німецька мова (середній рівень) 2 (B1-B2), підготовка до іспиту з німецької мови 1 (B2), підготовка до іспиту з німецької мови 2 (B2), німецька мова (вищий рівень) (B2-C1) тощо (*Viticulture and oenology engineering BSc*).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. У результаті проведеного аналізу змісту освітніх програм, зокрема «Садівництво та управління бізнесом» та «Виноградарство та інженерія енології», що реалізуються в країнах Європейського Союзу, виявлено ключові тенденції у професійній підготовці фахівців садово-паркового господарства. Насамперед, зазначені програми орієнтовані на інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками, активне залучення здобувачів вищої освіти до науково-дослідної та виробничої діяльності, а також формування підприємницького мислення.

Програми передбачають міждисциплінарний підхід, який поєднує аграрні, інженерні, екологічні, економічні та управлінські компоненти. Особливу увагу приділено таким аспектам, як сталий розвиток, інноваційні технології у вирощуванні рослин, сучасні підходи до ландшафтного дизайну, а також енологію як важливий елемент виноградарської галузі. Досвід ЄС свідчить про важливість адаптивної та гнучкої освітньої моделі, що дозволяє майбутнім фахівцям ефективно реагувати на виклики ринку праці, впроваджувати сучасні технології та забезпечувати конкурентоспроможність аграрного сектору. Отже, аналізовані програми можуть слугувати орієнтиром для модернізації української системи професійної підготовки в галузі садово-паркового господарства відповідно до європейських стандартів.

У подальших наукових дослідженнях вважаємо за доцільне зосередити увагу на методиках формування професійних компетентностей майбутніх фахівців садово-паркового господарства з урахуванням регіональних особливостей та потреб ринку праці. Окремим напрямом може стати порівняльний аналіз результативності практико-орієнтованого навчання в країнах ЄС та в Україні, з метою запровадження ефективних освітніх технологій у вітчизняну систему підготовки фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

- Bachelor of Science in Viticulture and oenology engineering.* URL: <https://www.educations.com/institutions/eszterhazy-karoly-catholic-university/bachelor-of-science-in-viticulture-and-oenology-engineering?fl=2>
- HAS green academy.* URL: <https://www.educations.com/institutions/has-university-of-applied-sciences>.
- Horticulture & Business Management.* URL: https://www.has.nl/en/bachelors-and-more/bsc-horticulture-business-management/?utm_source=Keystone&utm_campaign=Keystone&utm_medium=ReadMoreSchoolWebsiteCTA
- Viticulture and oenology engineering BSc.* URL: https://uni-eszterhazy.hu/en/viticulture-and-oenology-engineering-bsc?utm_source=Keystone&utm_campaign=Keystone&utm_medium=ReadMoreSchoolWebsiteCTA

SUMMARY

Tovstukha Serhii. Content foundations of horticulture specialists' professional training in EU countries.

The article is devoted to the analysis of the content of educational programs in the field of landscape gardening implemented in the European Union, specifically "Horticulture and Business Management" and "Viticulture and Enology Engineering." The study identifies key trends in the professional training of specialists in the field of landscape gardening. It has been established that these programs are focused on the integration of theoretical knowledge with practical skills, active engagement of higher education students in research and production activities, and the development of entrepreneurial thinking.

A significant feature of the studied programs is their interdisciplinary nature, which integrates agricultural, engineering, environmental, economic, and managerial components. Special emphasis is placed on sustainable development, the application of innovative plant cultivation technologies, modern approaches to landscape design, and the study of enology as a crucial element of the viticulture sector.

The experience of EU countries demonstrates the importance of an adaptive and flexible educational model that enables future professionals to effectively respond to labor market challenges, implement modern technologies, and ensure the competitiveness of the agricultural sector. Furthermore, these programs promote a high level of professional mobility and international cooperation, which is particularly relevant in the context of globalization and climate change.

Therefore, the analyzed educational models can serve as a valuable reference for modernizing the Ukrainian system of vocational training in landscape gardening, aligning it with European quality standards and enhancing the overall effectiveness of professional education in the sector.

Key words: horticulture specialists, professional training, bachelor of sciences in horticulture, EU countries.